

Jéhu királlyá kenése – 2Kir 9,1–10

Lekció: 1Pt 4,12–5,10

Meddig lehet túrni a hamisságot, a képmutatást, a megbízatással való visszaélést, a kegyes mezbe bújtatott önző érdekek és a dicsőség hajhászását közvetlen környezetünkben – az egyházban? És ha egyszer türelmünk elfogy, folyamodhatunk-e radikális megoldásokhoz?

Izráel egyesült királysága rövid életű, csupán nyolc évtizedes volt. Az egyesült királyság kettészakadt: Júdára és Izráelre.

Az kettészakadást követő szintén nyolcvan év alatt három dinasztia uralkodott az északi országrészben, Izráelben. A leghosszabb életű a harmadik volt közülük: az Omrié. E dinasztia négy királyának uralkodása alatt a hitélet annyira válságos állapotba jutott, a társadalmi feszültségek pedig annyira felgyülemlettek, hogy érezni lehetett: megérett a helyzet, itt valami változásnak kell bekövetkeznie, valamit tenni kell.

A hitéleti válság előjelei már Salamon uralkodása alatt jelentkeztek. Salamon állampolitikai érdekből kötött házasságai azzal is jártak, hogy Jeruzsálemben pogány kultuszhelyeket állított fel idegen feleségei „kedvéért...”, akik a maguk isteneinek tömjéneztek és áldoztak” (1Kir 11,1–8). A Királyok első könyve szerint Isten kétszer is figyelmeztette Salamont, hogy ne kövessen más isteneket. De ő nem hagyott fel ezzel, s ezért Isten tudtára adta: fia el fogja veszíteni uralmát tíz törzs területe felett, vagyis megjövendölte az ország kettészakadását” (1Kir 11,9–13).

A harmadik izraeli uralkodóháznak nevet adó Omri tehetséges király volt. Rövid uralkodása alatt megerősítette az országot. Felépíttette és fővárossá tette Samáriát, belső békét teremtett, a lakosság anyagi jólétnek örvendhetett; jó viszonyt alakított ki Júdával, szövetségre lépett Tírusszal és Damaszkusszal. „De Omri azt tette, amit rossznak lát az ÚR”, és a bálványozás vétkébe vitte Izráelt, mint az első és második dinasztia királyai – olvashatjuk a Királyok első könyvében (1Kir 16,25–26). Építkezéseit fia, Aháb folytatta, elefántcsont berakásos luxuspalotát emeltetett (1Kir 22,39), és a Tírusszal kötött szövetséget megerősítő házasságával, az erős akaratú Jezábel feleségül vételével Baal- és Asérá-kultuszt honosított meg Izráelben. Nem tisztelte Izráel Istenét, a törvényt semmibe vette, a nép pedig – Illés szavai szerint – „kétfelé sántikált” (1Kir 18,21). Jezábel annyira kemény eszközökkel fordult a hűséges izraeliták ellen, hogy némely próféta félelemből már csak a király szája íze szerint mert tanácsot, vagy jövendőt mondani (1Kir 22,1–8).

A Törvény az előkelő gazdagok számára sem volt mérvadó, vagy pedig nem is ismerhették azt. Aháb idejében három és fél éves aszály sújtott és emiatt nagy éhínség támad. Azok a szegények, akik földjük, vagy éppen maguk és gyermekeik zálogosításával voltak kénytelenek uzsorakamatra kölcsönt felvenni, gyakran veszítették el birtokukat, vagy szolgasorsra jutottak. Az álnokul meg is öletett Nábót szőlőskertjének eltulajdonítása is az erőszakos birtokszerzés példája, amire aztán Illés meg is jövendöli Aháb és Jezábel pusztulását és az Omri-dinasztia minden leszármazottjának halálát.

Amint azt az Omri-dinasztiával való leszámolás, akárcsak a történelem nyújtotta sok más ehhez hasonló példa azt szemlélteti, a hatalom erőszakos gyakorlása, az igazságtalanságok

lanság és kizsákmányolás olyan feszültségeket szül és olyan ellenállási erőket mozgósít, amelyek előbb-utóbb radikális megoldással igyekeznek megteremteni, vagy helyreállítani a kívánt jó rendet.

Akkor hát van-e egyáltalán különbség a profán történelemírás és az Elizeus által elindított, majd a Jéhú által végrehajtott fegyveres államcsíny, puccs bibliai leírása között, amelynek előkészítése is hasonló az uralommegdöntések forgatókönyvéhez? Elizeus a gyanúfogás elkerülése végett a kevésbé feltűnő tanítványt küldi Jéhúhoz, a tanítvány pedig a nyilvánosság teljes kizárásával, titokban keni fel Jéhút, s egyben biztosítja a tekintélyes Elizeus vezette prófétaiskola teljes támogatása felől...

A hasonlóság az, hogy mindkettő az ok-okozati összefüggés elve alapján tárja fel a történelemek sorát. A különbség viszont az, hogy a bibliai történelemírás nemcsak az evilági, az immanens összefüggéseket veszi figyelembe, hanem mindenekelőtt a tapasztalható világ feletti, transzcendens összefüggéseket is. Közelebbről, a velejéig megromlott és Isten tulajdon népét megrontó Omri-ház megdöntésének esetében azt veszi figyelembe, hogy Isten, aki változhatatlan ígéretet tett Ábrahámnak, aki megszabadította Ábrahám, Izsák és Jákób leszármazottait és saját fiaivá, családjává fogadta őket, ezzel az ígérennyel és ígérettel, ezzel soha fel nem függeszthető követelménnyel s ezzel az önmagát örökre lekötöző fogadalommal jelentette ki magát: „Én, az ÚR vagyok, a te Istened, aki kihoztalak Egyiptom földjéről, a szolgaság házából. Ne legyen más istened rajtam kívül! Ne csinálj magadnak semmiféle bálványszobrot... Ne imádd és ne tiszteld azokat, mert én, az ÚR, a te Istened, féltőn szerető Isten vagyok! Megbüntetem az atyák bűnéért a fiaikat is három, sőt négy nemzedéken át, ha gyűlölnék engem. De irgalmasan bánok ezer nemzedéken át azokkal, akik szeretnek engem, és megtartják parancsolataimat.” (2Óz 20,2–6)

A már alapjában megromlott uralkodói ház első királya Omri. Ő a bűnt elkövető apa. Fia, Aháb az első nemzedék. Aháb fiai, Ahazjá és Jórámmal, akivel Jéhú elsőként végez, a második nemzedék. (Ahazjá alig egy évet uralkodott: belehalt sérüléseibe, miután átbukott felső szobájának korlátján, és alázuhanva összetörte magát.)

Isten azt parancsolja, hogy ne legyenek bálványaid, se ne sántikálj kétfelé úgy, hogy helyzettől, kívánságaidtól és önös érdekeidtól függően hol neki, hol valami másnak hódolsz. Mert ő a te Istened, te pedig az ő gyermeke vagy. Ő „irgalmas és kegyelmes... Türelme hosszú, szeretete és hűsége nagy” (2Móz 34,6), és féltő szeretettel figyelmeztet, de szent haraggal kér számon, hogy az ő családjának minden tagja hozzá méltó módon tiszta és szent legyen.

Számunkra úgy tűnik, Isten a próféták által szól és nyúl bele a politikába és befolyásolja a politikát, de ez csak látszólagos. Azért látszólagos, mert a mi fejünkben külön fogalom a szekuláris állam és politika és az immár magánügy szférájába tartozó hitélet. Az ószövetségi Izráelben viszont nincs külön kultusz a hozzá tartozó hitélettel, és nincs külön profán élet vagy szekuláris állam, illetve politika, hanem csak a választott nép gyülekezete a maga kultuszával és hitéletével, társadalmi, politikai és gazdasági életével. Ezt tükrözik a Tóra mindent, a számunkra profán dolgokat, a kultuszt és hitéletet egyaránt átfogó szabályozásai is. Ezért Isten nem a pusztán társadalmi, gazdasági vagy politikai bűnök és fonáságok miatt lobban haragra, hanem a választott nép mindent átfogó hitéletének megromlása miatt lángol fel féltő szeretete a felelős személyek ellen. Ez pedig azt jelenti, hogy Jéhú királlyá kenése és az utána következő háborzongatóan véres eseménysor is az egyház tisztaságára nézve üzen és ad eligazítást számunkra: Az ÚR féltő és szent buzgó-

sággal őrökdi egyháza tiszta hitélete fölött, és ebben minket is őrállóvá tesz, illetve ha gyökeres változásra van szükség, megfelelő személyeket rendel erre...

Nos, ha valami szemet szűrő visszásságokat látunk, meddig lehetünk türelmesek?

Itt nem a mi türelmünkről, vagy tűróképességünkről van szó, hanem Isten féltő szeretetéről, buzgóságáról. Arról, hogy övéinek szentségéért azonnal meglátogatja a felelőst, „megjelenik” neki, akár csak a már említett Salamonnak is, és előbb figyelmeztet nemcsak egyszer, hanem kétszer, vagy akár többször is.

De ami a türelem kapcsán minket érint, az viszont a mi elnézésünk, bűnt megtűró magatartásunk, amely nem fér össze Isten féltő szeretetével, buzgóságával, s aki ezt parancsolja: „Szentek legyetek, mert én, az ÚR, a ti Istenetek, szent vagyok.” (3Móz 19,2) Amiképpen én szent, féltőn szerető vagyok, ti is így szeressetek. A szentség és a szeretet nem zárják ki egymást. A szentség és a szeretet együvé tartozik. A szeretet, ha az már feltétlenül szükséges, szent haraggal figyelmeztet, fedd is.

Folyamodhatunk-e radikális megoldásokhoz? Igen. Olyan értelemben, hogy nem elégedhetünk meg a felületi kozmetikázásokkal, a félmegoldásokkal, vagy azzal, hogy a kisebb bűnökkel már nem is foglalkozunk.

Szabad és kell szent háborút indítanunk – az egyház és elöljárói vétkei ellen. Nem egyházunk és elöljáróink ellen, hanem a vétkek ellen: az úgymond nagy és látványos bűnök, de ugyanígy a kicsik ellen is. Igazán hitelesek pedig akkor lehetünk ebben a buzgólkodásban, ha előbb a magunk bűnei ellen küzdünk.

Az Omri-dinasztia miatt válságba jutott a hitélet. A megújulás és az újrakezdés lehetőségének megteremtésére eredetileg Illés kap megbízatást Istentől. Az idősebb és megfáradt Illés már nem tudja teljesen elvégezni a reá bízott feladatokat. De emiatt Isten nem marasztalja el, sőt magához ragadja őt. Elizeus viszont olyan tanítványa volt, aki Isten szerint is méltó utódja lehet, s így ő végzi el helyette Jéhu felkenését. Isten eltervezi és előkészíti az újrakezdést, jelzi az alkalmas időt, feladatokkal bízza meg Illést, akinek munkáját Elizeus folytatja, és Elizeusnak is vannak tanítványai, akik alkalmasok különféle megbízatások elvégzésére, amint azt az igerész is tükrözi.

Isten tervei s az abból következő feladatok nem egygenerációsak: stafétabotként kell átadni azokat. Féltékenységüket legyűró mesterek és megbízható tanítványok tudják szolgálni a megújulást. Isten pedig erről is gondoskodik.

Kétségtelen, hogy Jéhu kiemelkedő személyiség volt. De az is kétségtelen, hogy Jéhu mögött ott voltak nemcsak haderő parancsnokai, hanem például a rékábiták is (2Kir 17,15 skk) és a hatalmi visszaélések miatt szenvedő egyszerű emberek.

A változtatáshoz, amelyet Isten is akar, tette kész és bátor, illetve egymást kölcsönösen bátorító emberekre van szükség, különben meghiusulnak a megújulást megcélzó próbálkozások. De a megújulást leginkább a fásultság, a kényelem, az önző érdekek és a bűnhöz való ragaszkodás akadályozza. Hányszor megtörtént már, hogy a megújulás kezdeményezését nem követhette tett, mivel a többség egyrészt maga érdekeit tartotta fontosabbnak, másrészt azért visszakozott, nehogy lelepleződjék kétfelé sántikálása, amelyet tovább kívánt gyakorolni.

Szent és féltőn szerető Istenünk, aki Atyánk akarja az újrakezdést, a megújulás: eltervezi, a legalkalmasabb szolgálókat beavatja ebbe, ráállítja erre, elindítja a legalkalmasabb időben, és teljességre juttatja. Erről szól az egész Újszövetség is.

Tekintsünk önmagunkba –, s ha szükséges, merjük kimondani, hogy nem mindig akarjuk igazán ezt, noha tudjuk, hogy Krisztus szereti az ő egyházát, és önmagát adta érte, hogy a víz fürdőjével az ige által megtisztítva megszentelje, és ragyogó tisztaságban állítsa maga elé, *hogy ne legyen rajta folt, vagy ránc, vagy bármi hasonló, hanem hogy szent és feddhetetlen legyen* (Ef 5,25–27); és válaszul az ígére, imádkozzunk és buzdítsuk magunkat s egymást a 311. énekkel.

1. Tisztítsd meg szíved, Jeruzsálem népe,
Hogy megtartassál, mosódj hófehérre,
Karmazsin színű bűneidből tisztulj,
Hogy ki ne pusztulj!

2. Szeplőtelen légy a Krisztus napjára,
Mert igen nagy volt váltságodnak ára,
Ártatlan omlott Királyodnak vére.
Térj meg kedvére!

3. Nem járhatsz folyvást annyi undokságban,
Részed így nem lesz mennyek országában.
Vedd fel a harcot, vedd fel a keresztet,
Vagy üdvöd vesztet!

4. Élj botlás nélkül, szentül, feddhetetlen,
Vizsgáld a törvényt lelkiismeretben.
Inkább fonj gyarló tested ellen ostort,
Semhogy bemocskold!

5. Tisztítsd meg ajkad oltárról vett szénnel,
Rútat ne illess, mit a lelked szégyell!
Jót cselekedjél mindenekkel bőven,
Minden időben!

6. Új teremtés vagy: vetkezd le a régit!
Ördög ha üldöz, e világ ha rémít,
Csak meg ne hátrálj, maradj meg az újban,
Véled az Úr van!

1. Tisztítsd meg szíved, Krisztus szent egyháza,
Őt temiattad pogány ne gyalázza!
S hogy légy az Úrnak szent papsága, népe,
Újulj meg végre!